

Tarihî GeçmiŖi ve Eserleriyle Avanos

Yazarlar

Dr. Filiz Kılıç
Mehmet Kılıç

Yazarlar ile İletişim

mhtkiliç20@gmail.com

ISBN: 978-605-9247-80-1

1. Baskı

Ekim, 2017 / Ankara
300 Adet

Kapak Resmi

Çavuşin Eski Kaya Camii
(Mehmet Kılıç Arşivi)

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 248

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Ŗti.

1. Cadde 1396. Sokak No: 6

06520 (Oğuzlar Mahallesi)

Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
A) AVANOS'UN TARİHÎ GELİŞİMİ.....	9
B) TARİHÎ SÜREÇTE AVANOS'TA TÜRK BOYLARININ İSKÂNI.....	33
a. Muşkara'nın Kuruluşu ve Avanos'a Etkileri	33
b. Avanos ve Köylerinde İskân.....	51
1. Avanos Merkez	51
2. Akarca	52
3. Aktepe (Zelve).....	52
4. Altıpınar	54
5. Ayhan Köyleri	54
6. Bozca	55
7. Çalış	57
8. Çavuşin	58
9. Göynük	61
10. İğdelikişla-Kuyulukışla	64
11. Kalaba (Karayusuf Höyüğü)	66
12. Karacauşağı	68
13. Mahmat	70
14. Özkonak	73
15. Paşalı	79
16. Sarılar	80
17. Topaklı	87
18. Üçkuyu	88
c. Bölgeye Yerleşen Türk Boyları.....	89
d. Avanos ve Bölgeye Yerleşen Başlıca Türk Boyları Hakkında Kısa İnceleme.....	96

1. Abdallar.....	96
2. Akkoyunlu/Ağcayünnü.....	97
3. Boynuinceli.....	98
4. Ceritler.....	99
5. Deliler (Deller).....	100
6. Herikli.....	101
7. Karahasanlılar.....	103
8. Kızılkoyunlu.....	103
9. Mamalı.....	104
10. Yabannı.....	105
C) AVANOS'TA TARİHÎ MEKÂNLAR.....	107
1. TARİHÎ BİNALAR.....	109
a. Hükümet Konağı.....	109
b. Belediye Binası.....	111
c. Halkevi.....	112
d. Kütüphane.....	114
2. CAMİLER.....	118
a. Tarihî Camiler.....	118
1. Alaaddin Camii.....	118
2. Yeşilbaş Camii.....	120
3. Bayır Mahalle Camii.....	120
4. Orta Mahalle Camii.....	121
5. Çukur Cami (Ulu Cami / Cami-i Kebir).....	124
6. Çavuşın Köyü Eski Kaya Camii.....	128
7. Göynük Mâhitâb Kadın Efendi (Mehtap Hatun) Camii.....	130
8. Göynük Aşağı Camii.....	130
9. Özkonak Orta Mahalle Aşağı Cami (Halil Ağa Camii).....	131
10. Özkonak Cami-i Kebir (Ağa Camii).....	132
11. Özkonak Cami-i Atik.....	137
12. Özkonak Çorukoğlu Camii.....	139

b. Yeni Yapılan Camiler.....	140
1. Yenimahalle Camii.....	140
2. Aydınaltı Camii.....	141
3. Bahçelievler Camii.....	141
4. Merkez Yeni Camii.....	141
5. Karaseki Ahmet Hamdi Akseki Camii.....	143
3. ÇEŞMELER.....	144
a. Avanos'ta Yok Olan Çeşmeler.....	146
1. Kırıkpınarı.....	146
2. Bayır Mahalle Çeşmesi.....	146
3. İşlikbaşı Çeşmesi.....	147
4. Orta Mahalle Çeşmesi.....	147
5. Alaaddin Mahallesi Yunağı.....	147
6. Ön Pınar.....	147
b. Avanos'ta Yaşayan Çeşmeler.....	148
1. Kezban Çeşmesi.....	148
2. Hacı Pınarı ve Yunağı.....	148
3. Ense Pınarı.....	149
4. Çarşı Çeşmesi.....	150
5. Aydınaltı (Aydın) Çeşmesi ve Yunağı.....	151
6. Alaaddin Çeşmesi.....	152
7. Yukarı Mahalle Üvez Pınarı.....	153
8. Kırana Yapılan Çeşme.....	154
9. Mayısılı (Orta Mahalle) Çeşmesi.....	154
10. Hamdiye Uzgören Çeşmesi.....	154
11. Yeşilbaş Çeşmesi.....	155
12. Sarıhan Çeşmesi.....	156
13. Göynük Osman Pınarı.....	157
14. Göynük Arap Pınarı.....	159
15. Özkonak Ayuğle/Aynuğle/Aygule Çeşmesi.....	159
16. Özkonak Ağa Pınarı.....	162
17. Özkonak Taksim Çeşmesi.....	163

4. KİLİSELER.....	164
a. Meryem Ana (Dereyamanlı) Kilisesi.....	164
b. Nicephorus Phocas Kilisesi (Çavuşin Kilisesi).....	165
c. Vaftizci Yahya Kilisesi.....	166
5. OKULLAR.....	166
a. İptidai, Sübyan Mektebi (İlkokul).....	166
Kızılırmak İlkokulu.....	169
Namık Kemal İlkokulu.....	169
Alaaddin İlkokulu.....	170
b. Rüştüye (Ortaokul).....	171
c. Lise.....	173
d. Medrese.....	174
6. KÖPRÜLER.....	176
a. Tarihî Taş Köprü.....	176
b. Asma Köprü.....	190
7. TARİHÎ EVLER.....	192
8. KUŞ EVLERİ.....	200
9. SU DEĞİRMENLERİ.....	204
10. HANLAR.....	209
a. Sarıhan.....	209
b. Beylik Han.....	216
c. Karşı Han (Tokmakların Hanı).....	216
d. Postlu Kâhyanın Hanı.....	217
e. Ördeklerin Hanı.....	217
f. Maarif Hanı.....	219
g. Hasan İnce'nin Hanı.....	219
11. MİSAFİR/KÖY ODALARI.....	220
12. HAMAMLAR.....	224
13. SİNEMALAR.....	225
14. POSTA VE HABERLEŞME BİNALARI.....	226
KAYNAKLAR.....	229

ÖN SÖZ

Bu çalışmamızda Avanos'un tarihi geçmişini ve bu dönemde ortaya konulan eserlerden günümüze kadar ulaşabilenleri inceledik.

Birinci bölümde tarih boyunca Avanos'ta yaşananlar, kurulan medeniyetler ve bu medeniyetlerin bölgede bıraktıkları izleri ele aldık.

İkinci bölümde Avanos halkının bölgeye iskânını, kökenlerini tarihi belgelerden, arşivlerden ve saha çalışmalarından araştırarak buralara yerleşen halkın hangi Türk boylarından geldiğini tespiti yaptık. Onlarla konuşarak toplumsal belleklerdeki bilgileri, onların bu konudaki fikirlerini, aidiyet duygularını öğrendik.

Avanos, Anadolu'daki en eski yerleşim alanlarından birisidir. Türkler gelmeden önce pek çok farklı kavimler buralarda yaşamış ve kendi medeniyetlerini kurmuşlardır. Savaşların, istilaların, doğal afetlerin neticesinde kütleler halinde hareket eden kavimlerin bir kısmı gelip geçerken içlerinden bazıları da buralarda kalmış ve yurt tutmuştur. Farklı zamanlarda çeşitli sebeplerle göç etmek zorunda kalan değişik Türk boyları bölgedeki yerli halkla harmanlanmış, Selçuklu ve Osmanlı fetihleri Anadoluyu tam bir Türk yurdu yapmıştır. Damat İbrahim Paşa'nın Muşkara Köyü'nden bir şehir kurmak amacıyla uyguladığı imaret ve göç siyaseti Avanos'ta da etkilerini göstermiş bunun neticesinde kurulan köyler, kasabalar bugünkü Avanos'u oluşturmuştur. Gelen bugünkü süreçte Avanos ve köylerinde hemen hemen herkesin kendini Türk ve Müslüman olarak kabul ettiğini, devletine milletine büyük bir aşkla bağlı olduklarını gördük.

Üçüncü bölümde Avanos'ta bulunan cami, konak, ev, köprü, çeşme, han, hamam gibi tarihi eserleri ele aldık. Geç-

mişten bu güne kadar ulaşabilen pek çok tarihi eser ve mekan Avanos'un geçmişinin derinliğinin ve zenginliğinin en önemli kanıtıdır. Bu eserler Türk medeniyetinin mühürü ve tapu kayıtlarıdır. Avanos'la ilgili olarak yaptığımız çalışmalarda tarihi eserlere ve mekanlara da yeteri kadar önem vermediğimizi, onları layıkıyla koruyamadığımızı gördük. Buralar korunamadığı gibi haklarında fazla bir şey de bilinmiyordu. Tarihin imbiğinden süzüle süzüle bugüne kadar ulaşan ecdad yadigarı bu eserlerle ilgili topluca bir çalışma yaparak sözlü ve yazılı bilgilerini topladık. Böylelikle Avanos'ta da hızla yok olan tarihi mekanları mevcut halleri ve halk muhayyelesinde olan bilgileri ile biraraya getirerek bir kitapta toplamak ve gelecek nesillere bırakmak istedik.

Mekan, insan ilişkisinden hareketle, insanların yaşadıkları evler başta olmak üzere han, hamam, cami, mescit, okul vs. ile olan ilişkilerini, bu ilişkinin örf, adet ve törelere yansımaları da inceledik. Şehirler, kasabalar da elbette gelişmeli ve değişmelidir. Bu teknoloji çağında değişimin, yenileşmenin önünde durmak mümkün değildir. Ancak "değişeceğiz, geliştireceğiz" diye herşeyi yakıp, yıkmamanın, yok etmenin tam bir vandallık olduğuna inanıyoruz. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ifadesiyle "*eskiye duyulan özlemle, yeniye duyulan merak*" birbirine karışmalıdır. Eskiye yıkarak, onu yaşamımızdan çıkarmaya çalışmanın kolaylığına sapmak yerine, eskiyi koruyarak, ıslah etmeli, yeniyle yani modern ile uyumunu sağlamaya çalışmalıyız.

Gönül gözüyle, sevgiyle baktığımız Avanos'un her bir taşının, tarihi dokusunun ve örf, âdetlerinin korunmasını, gelecek nesillere bırakılmasını arzu ediyoruz. Avanos'u sevmeyi, korumayı, Avanosluluk bilincinin gelişmesini ve yazılı Avanos hafızasını oluşturmayı amaçlayan çalışmalara bu kitabımızın da katkı sağlamasını diliyoruz. Çalışmamıza yardımcı olan herkese çok teşekkür ediyoruz.

Dr. Filiz Kılıç - Mehmet Kılıç
Nevşehir 2017